

Dan po dan

Kordić, Petra

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:305822>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU
ODSJEK ZA VIZUALNE I MEDIJSKE UMJETNOSTI
SVEUČILIŠNI PREDDIPLOMSKI STUDIJ LIKOVNA KULTURA

PETRA KORDIĆ

Dan po dan

ZAVRŠNI RAD

Mentor: Vjeran Hrpka, izv. prof. art.

Osijek, 2022.

SAŽETAK

Rad „Dan po dan“ propituje problem tjelesnog dismornog poremećaja koji uz zamišljene preuveličane mane osobama uzrokuje otežano društveno funkcioniranje. Na početku rada daje se uvid u poremećaj pomoću stručne literature i vlastitih primjera. Sadrži 100 autoportreta kojima pratim svoje stanje u periodu od nekoliko mjeseci. Osnovna ideja rada je suočavanje i osvješćivanje navedenog problema. Naposljetku se nalazi tehnička razrada djela. Kako je rad osmišljen kao vrsta samopomoći, posjeduje terapijski učinak s ciljem da pomogne osobama sa sličnim problemom.

Ključne riječi: samospoznaja, analiza, tijelo, autoportret, tjelesni dismorfni poremećaj

SUMMARY

The work "Day by Day" presents the problem of body dysmorphic disorder, which, along with imagined exaggerated flaws, causes difficulties in social functioning. At the beginning of the paper, an insight into the disorder is given using professional literature and own examples. It contains 100 self-portraits with which I monitor my condition over a period of several months. The basic idea of the work is to face and raise awareness of the mentioned problem. Finally, there is the technical elaboration of the work. As the work is designed as a type of self-help, it has a therapeutic effect with the aim of helping people with a similar problem.

Keywords: self-awareness, analysis, body, self-portrait, bodydysmorphicdisorder

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja _____ potvrđujem da je moj _____ rad
diplomski/završni
pod naslovom _____

te mentorstvom _____

rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Osijeku, _____

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. TJELESNI DISMORFNI POREMEĆAJ	2
3. KONCEPT I PROCES	4
4. PRIMJERI IZ UMJETNIČKE PRAKSE	6
5. TEHNIČKA IZVEDBA RADA	7
6. ZAKLJUČAK	12
7. LITERATURA	13

1.UVOD

Rad pod nazivom „Dan po dan“ bavi se problemom tjelesnog dismorfnog poremećaja (TDP). Sadržava 100 autoportreta kojima dokumentiram svoje stanje kroz nekoliko mjeseci i bavim se problematikom dismorfičnog odnosa prema vlastitom tijelu i odrazu u zrcalu. Fotoaparat koji mi je nekada bio neprijatelj postaje sredstvo pomoću kojeg se suočavam sa svojim problemom. Pogled u objektiv poveznica je sa svakodnevnim analiziranjem svog lika. Fotografijama si želim dokazati da se odraz u zrcalu ne može promijeniti zbog osjećaja u tom trenutku.

Smatram kako ova tema nije dovoljno zastupljena u društvu te da se općenito izbjegava tema psihičkih poremećaja povezanih s tjelesnim izgledom. TDP se nedovoljno dijagnosticira i o poremećaju se premalo izvještava. Rad je zamišljen kao vrsta samopomoći i osvješćivanja postojećeg problema.

2. TJELESNI DISMORFNI POREMEĆAJ

2.1. O TJELESNOM DISMORFNOM POREMEĆAJU

Po Majdi Grah¹ tjelesni dismorfni poremećaj je zaokupljenost imaginarnom manom fizičkog izgleda. To mogu biti mane poput akni, ožiljaka, puti kože, oblika nosa, disproporcija i nesimetričnosti lica, veličine i oblika nekog drugog dijela tijela ili sveukupna tjelesna veličina. Ponekad postepeno dolazi do izbjegavanja svakodnevnih aktivnosti i društvene izdvojenosti. Uobičajeno počinje tijekom adolescencije te se pojavljuje kod žena i muškaraca. Prema Američkom dijagnostičkom i statističkom priručniku za duševne poremećaje (DSM-IV) tjelesni dismorfni poremećaj mora imati simptome kao što su pretjerana zaokupljenost manom tjelesnog izgleda, mana je umišljena ili ako postoji to je blaža tjelesna anomalija, a brige osobe oko mane su pretjerane. (Grah, M. (2006). Tjelesni dismorfni poremećaj. Cybermed)

URL: https://www.cybermed.hr/clanci/tjelesni_dismorfni_poremecaj [Pristup: 20.7.2022.]

Poremećaj prvi put spominje talijanski liječnik Enrico Morselli 1886. godine pod nazivom dismorfofobija. Definirao je poremećaj kao iznenadni napad ideje o deformaciji. Morselli piše kako je pacijent tijekom svoje dnevne rutine uhvaćen sumnjom o deformaciji koja se mogla razviti u njegovom tijelu, a da on nije svjestan. Pacijent opsesivno provjerava nos, kožu i ruke. Na trenutke takvo provjeravanje izaziva olakšanje, a ponekad je potpuno beskorisno.

Sigmund Freud je također opisivao svog pacijenta kojeg je nazvao „čovjek vuk“. Čovjek vuk imao je klasične simptome tjelesnog dismornog poremećaja. Bio je uvjeren da je njegov nos toliko ružan da je izbjegavao bilo kakav posao i društveni život.

U međunarodnoj klasifikaciji bolesti (MKB-10) ne postoji zasebna kategorija za tjelesni dismorfni poremećaj, nego postoji skup kriterija koji se odnose i na hipohondriju i tjelesni dismorfni poremećaj. Naziva se još i poremećajem sheme vlastitog tijela pod šifrom F 45.2.(Grah, M. (2006). Tjelesni dismorfni poremećaj. Cybermed)

URL: https://www.cybermed.hr/clanci/tjelesni_dismorfni_poremecaj [Pristup: 20.7.2022.]

¹ Prim. dr. sc. Majda Grah, psihijatrica, supspecijalistica psihoterapije, grupna analitičarka, Psihijatrijska bolnica „Sveti Ivan“, Zagreb, Hrvatska; Zdravstveno veleučilište, Zagreb, Hrvatska, e-mail: majdagrah@yahoo.com, Adresa: Višnjevac 2, Zagreb, Hrvatska, ORCID identifikator: <https://orcid.org/0000-0003-4778-4108>

2.2. DIJAGNOZA TJELESNOG DISMORFNOG POREMEĆAJA

Majda Grah navodi kako je potrebno razlikovati tjelesni dismorfni poremećaj od normalne zaokupljenosti fizičkim izgledom. Glavna je razlika što u tjelesnom dismorfnom poremećaju osoba kao rezultat svoje zaokupljenosti osjeća značajne emocionalne tegobe. Tvrdi kako se dijagnoza tjelesnog dismorfnog poremećaja nikako nebi trebala postavljati ako se zaokupljenost može bolje objasniti nekim drugim duševnim poremećajem. Npr. tjelesni dismorfni poremećaj ne treba se dijagnosticirati ako je pretjerana zaokupljenost debljinom dio kliničke slike anoreksije nervoze. Dijagnoza se postavlja ako osoba s anoreksijom nervozom ima zaokupljenost nekim dijelom lica ili tijela. Također, poremećaj treba razlikovati i od opsesivno-kompulzivnog poremećaja. Poveznica tjelesnog dismorfnog poremećaja i opsesivno-kompulzivnog poremećaja je zaokupljenost i kompulzivno ponašanje. Treba naglasiti da se dijagnoza tjelesnog dismorfnog poremećaja ne postavlja ako je negativan doživljaj vlastitog tijela vezan za raspoloženje tijekom depresivne epizode. (Grah, M. (2006). Tjelesni dismorfni poremećaj. Cybermed)

URL: https://www.cybermed.hr/clanci/tjelesni_dismorfni_poremecaj [Pristup: 20.7.2022.]

2.3. LIJEČENJE TJELESNOG DISMORFNOG POREMEĆAJA

Tjelesni dismorfni poremećaj najčešće nastaje postupno, iako može imati i nagli početak. U većini slučajeva prođe dosta vremena dok osoba primijeti da joj je društveno funkcioniranje oštećeno zbog određene zaokupljenosti.

Ako se osoba odluči liječiti kirurškim zahvatima s ciljem da se popravi određeni dio tijela, često je bez rezultata. Kako je poremećaj vrlo često u istovremenoj pojavi s drugim duševnim poremećajima, potrebna je psihoterapija. Izvještaji govore o pozitivnim rezultatima kognitivno-bihevioralne terapije² i njezine kombinacije s lijekovima. (Grah, M. (2006). Tjelesni dismorfni poremećaj. Cybermed)

URL: https://www.cybermed.hr/clanci/tjelesni_dismorfni_poremecaj [Pristup: 20.7.2022.]

²Kognitivno-bihevioralna terapija je kratkotrajna psihoterapija usmjerena na određen problem. Ubraja se u najbrže terapije za depresiju i većinu emocionalnih problema i poremećaja. Bazira se na konkretnim problemima te na aktivnoj suradnji pacijenta i terapeuta. Kognicija znači misao ili percepciju, tj. tumačenje onoga što vidimo. Riječ „bihevioralna“ je engleska riječ koja znači „ponašajna“. Cilj terapije usmjeren je na promjenu načina kako tumačimo stvari i kako se ponašamo, a sve to kako bismo pozitivno funkcionirali u životu.

3. KONCEPT I PROCES

Kako je već navedeno, tjelesni dismorfni poremećaj iskrivljuje pravu sliku vlastitog izgleda. Još od ranog razdoblja svog života borim se sa slikom kako uistinu izgledam. Sjećam se kako je oblik mog nosa često bio najveći problem. Uvijek je prevelik i nije dovoljno ravan. Vjerovala sam kako je narušavao izgled cijelog lica. Ta preuveličana mana utjecala je na to da ne vežem kosu jer će nos tada biti izraženiji. Izbjegavala sam fotografiranje svoga lica zbog mogućnosti da nos ne ispadne ružno ili ako bude fotografiran iz drukčijeg kuta za koji sam smatrala da me neodgovarajuće prezentira. Došlo je do tolike mržnje preuveličanog nosa da sam razmišljala o kirurškom zahvatu.

Tijekom odrastanja, kada postajemo svjesniji svog izgleda, zbog medija i društva razvila sam nesigurnost oko cijelog tijela. Počelo je pokrivanjem određenih dijelova tijela s dodatnim slojevima odjeće te je naposljetku došlo do samovoljne zabrane konzumiranja pojedine skupine hrane.

U radu istražujem dismorfični odnos prema vlastitom odrazu u ogledalu. Rješavam problem iskrivljene slike svog izgleda svakodnevnim fotografiranjem te si time želim dokazati kako se odraz u ogledalu ne može mijenjati zbog osjećaja.

Rad se sastoji od 100 fotografija koje prate moje stanje u periodu od nekoliko mjeseci. Riječ je o autoportretima u kojima na svakoj fotografiji gledam u objektiv što povezujem sa svakodnevnim analiziranjem vlastitog izgleda u zrcalu. Fotografirala sam se u interijeru u kojemu boravim često i gdje se osjećam sigurno. Htjela sam uhvatiti trenutak i emociju kakvi god jesu, lijepi ili suprotno, što se onda reflektira i na samu fotografiju kako u estetskom tako i u tehničkom smislu. Stati pred fotoaparat bez ikakvog namještanja bio je veliki izazov jer je fotoaparat koji sam prije izbjegavala postao moderator moje komunikacije s problemom s kojim se pokušavam suočiti. Htjela sam prikazati svoju ranjivu stranu i problem s kojim živim duže vrijeme bez vlastitog osuđivanja. S problemom sam se suočavala samostalno te sam zbog toga morala prihvatiti sve neugodne osjećaje koji su se pojavljivali tijekom svake faze rada uključujući i pisanje istog. Proces osvještavanja mog problema prenijela sam u medij analogne fotografije. Analognu fotografiju odabrala sam jer mi je bio potreban proces rada u koji sam involvirana neposredno, bez previše ili sa što manje utjecaja unaprijed određenih parametara i algoritama koji nude instant rješenja. Trebao mi je proces sličniji slikarstvu, kiparstvu i grafici, dakle taktilni, ali u mediju fotografije. Većinu toga pronašla sam u procesu

rada i stvaranja analogne fotografije gdje je sam medij pratio moja raspoloženja. Nesavršeni medij kakav to jest u svom opisu sadrži i manju ili veću grešku. Većinom su te greške poželjne za cjelokupni proces i novu spoznaju. Povezujem ih s vlastitim preuveličanim manama. Prihvaćam greške koje „kvare“ fotografiju, a dijelove sebe ne. Cijeli proces stvaranja je sporiji i intimniji od digitalnog obrađivanja fotografija. Medij je taktilan i time je ovaj rad osobno intimniji jer sam razvila svaku fotografiju unutar rada. Cijelo iskustvo izrade rada djelovalo je terapijski. Provođenjem dosta vremena sama sa sobom u laboratoriju, usudila bih se reći da je i on postao moj siguran prostor u kojemu sam mogla raditi na svom problemu, te ga kasnije podijeliti s drugima. Oslobodila sam se straha da svaka fotografija, uključujući i mene na njoj mora biti savršena. Prihvatila sam činjenicu da sam se tako osjećala u tom trenutku što je doista oslobađajuće. Proces stvaranja rada postao je važniji od samog rada u finalnoj izvedbi. Gledajući završeni rad rekapituliram sam proces i dozvoljavam sebi novu samospoznaju.

4.PRIMJERI IZ UMJETNIČKE PRAKSE

4.1. SALLY MANN

Sally Mann je američka fotografkinja koja je radila crno-bijele fotografije velikog formata. Isprva je fotografirala svoju djecu, zatim krajolik koji sugerira propadanje i smrt.

Umjetnica Sally Mann koristi fotografiju kako bi odrazila svoje stanje i inspirirana je okolnostima. Sally često koristi motiv portreta u svojim radovima. Govori kako su portreti podsjetnik na prolaznost našeg kratkotrajnog života. Serija autoportreta „Untitled (Self Portraits)“ nastaje 2006. godine kada je umjetnica doživjela ozljedu i imala blizak kontakt sa smrću. Trebale su joj dvije godine da se oporavi od nesreće i tijekom tog vremena napravila je niz ambrotipskih³ autoportreta. Za vrijeme svog oporavka odlučila se fotografirati i bilježiti svoje stanje. Ti su autoportreti prvi put bili izloženi u studenom 2010. u Muzeju likovnih umjetnosti u Virginiji u sklopu izložbe „Sally Mann: tijelo i duh“. (Getty Museum Collection)

URL: <https://www.getty.edu/art/collection/object/103QTW> [Pristup: 22.7.2022.]

Slika 1. Sally Mann serija autoportreta „Untitled (Self Portraits)“

³ Ambrotipija je fotografski proces (*wet plate*) koji je nastao 1851. godine. Riječ je o unikatnoj ručno izrađenoj fotografiji na staklu.

4.2. VIVIAN MAIER

Vivian Maier je američka fotografkinja rođena u New Yorku koja se uglavnom bavila uličnom fotografijom. Njezin golemi opus izaći će na vidjelo kada je 2007. njezin rad otkriven u lokalnoj aukcijskoj kući rabljenih predmeta na sjeverozapadnoj strani Chicaga. Dugi niz godina bila je dadilja i fotografija joj je bila hobi. Bila je ekscentrična, snažna, tvrdoglava, visoko intelektualna i intenzivno povučena. S fotoaparatom oko vrata kad god bi izašla iz kuće, opsesivno bi fotografirala, ali nikada nikome nije pokazala svoje fotografije. Maierine fotografije odaju njezinu sklonost prema siromašnima, vjerojatno zbog emocionalne povezanosti koju je osjećala s onima koji se bore za život. Karakteristično je to što su sve fotografije uhvaćene u trenutku koji je jedinstven i neponovljiv. Uz uličnu fotografiju često je fotografirala autoportrete u zrcalima i staklima izloga. (Vivian Maier)

URL: <http://www.vivianmaier.com/about-vivian-maier/> [Pristup: 23.7.2022.]

Slika 2, Vivian Maier, Autoportret Slika 3, Vivian Maier, Autoportret

5. TEHNIČKA IZVEDBA RADA

100 autoportreta fotografirano je pomoću fotoaparata Minolta XG-1 na filmu Fomapan ISO 400. Fotografije su rađene na Ilford papiru promjenjive gradacije i Agfa papiru fiksne gradacije kako bi se postigao ritam sivih i crnih tonova. Prva zamisao je bila da fotografije budu složene od prvog do zadnjeg dana. Takav postav bi inicirao da se prati proces od prvog do zadnjeg autoportreta. Umjesto toga autoportreti su nasumično poredani bez određenog redoslijeda. Nasumično poredane fotografije ukazuju na razne osjećaje koje proživljavam svakodnevno uzrokovanim dismorfičnim odnosom prema vlastitom odrazu. Fotografije s pogrešnom ekspozicijom i one izvan fokusa su više nego poželjne i ne smatram ih greškama jer vizualno najbolje opisuju loš osjećaj.

5.1. RAZVIJANJE FILMA I IZRADA FOTOGRAFIJA

Film i fotografije su ručno razvijani. Nakon stavljanja filma u dozu u potpunom mraku, u nju ulijevam razvijlač koji treba biti na 20 °C. Ostavila sam film u razvijlaču 18 minuta uz miješanje svakih 30 sekundi. Film se nakon toga ispiru minutu te slijedi fiksiranje filma koje traje 5 do 10 minuta. Nakon ponovnog ispiranja filma izlila sam vodu do razine spirale u dozi, kapnula malu količinu sredstva za pranje suđa i promućkala dozu da se napravi pjena, zatim sam pažljivo izvukla film sa spirale i odstranila suvišnu vodu s filma. Pomoću kvačica objesila sam film na sušenje minimalno 45 minuta.

Fotografije su izrađene aparatom za povećavanje. U aparat za povećavanje stavljam negativ na predviđeno mjesto željenog kadra tako da je sjajna strana negativa okrenuta prema gore. Na maski 10x10 namjestila sam dimenziju fotografije na aparatu. Na satu za ekspoziciju odredila sam vrijeme eksponiranja na 5 sekundi te na objektivu namjestila otvor blende. Za svaku fotografiju potrebno je napraviti probu na manjem formatu papira kako bih znala odgovarajuće vrijeme osvjetljavanja. Proba se eksponira u fazama tako da kartonom sakrijemo dio fotografije. Kada sam koristila Ilford papir promjenjive gradacije, tijekom procesa osvjetljavanja potrebno je bilo koristiti odgovarajući filter. Fotografije kao i probe razvijaju se u razvijlaču 2 minute bez prekidanja, nakon toga stavljam ih na kratko u vodu, zatim u fiksir ponovno na 2 minute. Nakon ispiranja od fiksira fotografije sam ostavila da se suše oko sat vremena.

Slika 4, Dan po dan

Slika 5, Dan po dan, detalj 1

Slika 6, Dan po dan, detalj 2

5.2. ANALOGNA FOTOGRAFIJA DANAS

Sve više ljudi vraća se mediju analogne fotografije. Glavna značajka je likovnost medija i manjak kontrole nad savršenim rezultatom. Jedan od razloga zbog kojega sam se vratila analognom mediju je i sam proces koji je za ovaj završni rad vrlo bitan i intiman.

Specifično je to da smo zbog ograničenosti broja fotografija prisiljeni puno više razmišljati prije samog fotografiranja i biti kreativni za vrijeme istoga, a manje u procesu izrade fotografije, dok je digitalni medij potpuna suprotnost, ima mogućnost fotografiranja na stotine fotografija kako bismo dobili jednu pravu te gotovo beskrajne manipulacije u digitalnoj obradi. Poznavanje analognih tehnika može pridonijeti boljem radu i rezultatu u digitalnom mediju. Analogni medij nudi više prostora za istraživanje u kemijskom smislu i s time dolaze greške iz kojih dodatno učimo. Oba medija, digitalni i analogni, danas zauzimaju svoje mjesto u kreativnom umjetničkom radu kao samostalni i odvojeni alati u kreativnom procesu.

Još jedna od bitnih značajki zbog koje se pojedinci vraćaju ovom mediju jest trenutak iščekivanja u kojemu osoba nikad ne zna krajnji rezultat filma sve dok ga ne razvije što čini cijeli proces uzbudljivijim.

6. ZAKLJUČAK

Završni rad naziva „Dan po dan“ nastoji potaknuti širu publiku na razmišljanje o tjelesnom dismorfnom poremećaju i ukazati na poteškoće s kojima žive osobe s poremećajem. U završnom radu osvještavam postojeći problem i suočavam se s istim tako što pratim svoje raspoloženje kroz nekoliko mjeseci. Temelj rada je analogni medij koji sam odabrala isključivo zbog samog procesa stvaranja koji je taktilan poput medija s kojima sa se susretala prve tri godine studija. Samostalno sam krojila rad igranjem sa svjetlom i provođenjem vremena u laboratoriju što je doprinijelo prihvaćanju činjenice da svaki autoportret u radu ne mora biti savršen.

Rad je za mene imao terapijski učinak te se nadam da će biti od pomoći nekome tko ima sličan problem kojega možda nije toliko svjestan.

7. LITERATURA

<https://artblart.com/2011/01/15/exhibition-sally-mann-the-flesh-and-the-spirit-at-the-virginia-museum-of-fine-arts-richmond-va/>

<https://kbt-barbaric.com/kbt/o-kognitivno-bihevioralnoj-terapiji/>

https://www.cybermed.hr/clanci/tjelesni_dismorfni_poremecaj

<http://www.msđ-prirucnici.placebo.hr/msđ-prirucnik/psihijatrija/somatoformni-i-umisljeni-poremecaji/tjelesni-dismorfni-poremecaj>

<https://www.karger.com/Article/Pdf/288619>

<http://www.msđ-prirucnici.placebo.hr/msđ-prirucnik/psihijatrija/somatoformni-i-umisljeni-poremecaji>

<http://www.vivianmaier.com/about-vivian-maier/>